מנקטא ליה אימיה בארבי : ההוא ארבא דחיטי דטבעא בחישתא, שריא רבא לזבוני לנכרים איתיביה רבה בר ליואי לרבא *בגד שאבד בו כלאים הרי זה *לא ימכרנו לנכרי, ולא יעשה (א) בו מרדעת לחמור, אבל עושין אותו תכריכין למת לנכרי מאי טעמא לא, לאו משום דהדר מזבין לישראל, הדר אמר רבא לזבינהו קבא קבא לישראל כי היכי דכליא קמי פיסחא/ תנו רבנן אין מוללין את הקדירה בפסח והרוצה שימלול נותן את הקמח ואח"כ נותן את החומץ ויש אומרים אף נותן את החומץ ואח"כ נותן את הקמח *מאן יש אומרים? א"ר חסדא רבי יהודה היא *דתנן האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין אבל נותן לתוך הקערה או לתוך התמחוי רבי יהודה אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר ונוקמה כר' יוסי *(דתנן) ר' יוסי אומר שורן בחומץ וחומץ צומתן? כי אשמעינן ליה לרבי יוסי הני מילי דאיתיה בעיניה, אבל על ידי תערובת לא, עולא אמר אחד זה ואחד זה אסור משום "לך לך אמרינן נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב" רב פפי שרי ליה *לבורדיקי דבי ריש גלותא למממחה קדירה בחסיסי, אמר רבא איכא דשרי כי האי מילתא בדוכתא דשכיחי עבדי? א"ר רבא גופא מחי לה קידרא בחסיסי:

מתני' אין נותנין קמח לתוך חרוסת או לתוך החרדל ואם נתן יאכל מיד ורבי מאיר אוסר *אין מבשלין את הפסח לא במשקין ולא במי פירות אבל סכין ומטבילין אותו בהן. מי תשמישו של נחתום ישפכו מפני שהן מחמיצין:

גמ' אמר רב כהנא מחלוקת לתוך החרדל אבל לתוך חרוסת דברי הכל ישרף מיד ותניא נמי הכי אין נותנין קמח לתוך החרוסת ואם נתן ישרף מיד, לתוך החרדל: ר' מאיר אומר ישרף מיד וחכמים אומרים יאכל מיד אמר רב הונא בריה דרב יהודה אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כדברי חכמים א"ל רב נחמן בר יצחק לרב הונא בריה דרב יהודה

אחרוסת

מנקטא ליה אימיה · חיטין מתחלת קציר לצורך הפסח ועבדא להו שימור מעיקרא : **בארבי** · מלא עריבה או עריבות הרבה ומצניעתן לבדם לצורך הפסח : **חישתא**. שם הנהר . טבעה קודם הפסח והיו בה חיטין : **שאבד בו כלאים** · שנארג בו חוט של כלאים ואינו ניכר : **הרי זה לא ימכרנו לנכרי** · דהואיל ואין כלאים שבו ניכרים אתי לזבוניה האי נכרי לישראל ולביש להו ישראל ולאו אדעתיה : **ולא יעשנו מרדעת לחמור** · דילמא הדר שקיל ליה מהתם ותופרו באחד מבגדיו : **אבל עושה אותו תכריכין למת** · דמהתם תו לא שקיל ליה דבגדי המת אסורין בהנאה ומת אין מצות נוהגות בו דכתי' "במתים חפשי" כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות (שבת ל.) והני חיטי כיון דלא מינכר חימוץ דידהו אתי האי נכרי והדר מזבין להו לישראל : **קבא קבא** · קב לזה וקב לזה ולא הרבה לאיש א' : **מוללין** · בקמח קרי מלילה כשנותנין קמח לתבשיל : **ואחר כך נותן את החומץ** · דאין החומץ מניחו להחמיץ לפי שמבשלו : **ויש אומרים אף נותן חומץ תחלה**. דאף על גב דחומץ כבר מעורב בתבשיל הוא מבשל את הניתן בתוכו: **שהעבירן מעל האור**. מרותחין ערב שבת עם חשיכה: **לא יתן לתוכן תבלין** · דכלי ראשון מבשל ונמצא מבשל תבלין בשבת : **לתוך הקערה** · דכלי שני אינו מבשל : **לכל הוא נותן** · לכל מיני מאכל הוא נותן תבלין בכלי שני חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר שהחומץ מבשלן ואע"ג שקדם : **הני מילי בעיניה** · כשהחומץ בעין אבל כשהוא מעורב בתבשיל אין כחו חזק: **אחד זה ואחד זה** · בין חומץ תחלה בין חומץ בסוף אסור : **לבורדקי** · נחתומין : **בחסיסי** · קמחא דאבישונא : **בדוכתא דשכיחי עבדי** · כגון בי ריש גלותא שהעבדים מזלזלין בדבר איסור יותר ויותר: **מתני' חרוסת** · אייגרו"ם ויש בו חומץ ועשוי לטבל בו בשר ורגילים לתת בו קמח וכל דבר שמקהה את טעמו וקמח לאחר זמן מחמיץ ומקהה את הטעם : **אין מבשלין** · דכתיב (שמות יב) "אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל וגו'": **לא במשקין** · אע"ג דכתיב "במים" וטעמא מפרש בגמרא: **סכין** · בשעת צלייתו : **ומטבילין** · בשעת אכילתו : **מי תשמישו של נחתום** · שמצנן בו ידיו בשעה שהוא עורך ומקטף את המצה ישפכו : **גמ' מחלוקת** · דשרי ליה תנא קמח לאוכלו מיד בנותן לתוך החרדל לפי שהוא חזק ואין מניחה מהר להחמיץ :

אחרוסת

לא יעשנו מרדעת לחמור . אומר ר"י דדוקא בכלאים אבודים אסור לעשות מהן מרדעת שמא יעשנו טלאי על בגדו ולא יזהר נמי שלא יגע בבשרו אבל בכלאים ידועים שרי כדאמרי' במסכת כלאים (פ"ט מ"ד) מרדעת החמור אין בה משום כלאים ומותר לעשות מהן כר וכסת ובלבד שלא יגע בבשר אע"ג דאמרינן בפ"ק דביצה (דף יד:*) אפי' עשר מצעות זו על גב זו אסור שמא תכרך לו נימא על בשרו שאני כר וכסת ומרדעת אין רגילין ליכרך כל כך :

אבל עושהו תכריכין למת · וא"ת והא איכא לועג לרש וגו' ובפרק התכלת (מנחות דף מא.) אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל כלי קופסא חייבין בציצית (אמר רב) ומודה שמואל בזקן שעשאה לכבודו שפטורה והיינו שעשאה ודאי רמינן ליה משום לועג לרש ומהאי טעמא נמי לא יעשה כלאים למת ואומר ר"ת דציצית שקולה כנגד כל המצות לכך איכא לועג לרש טפי כדאמרינן בהתכלת (שם דף מג:) וזכרתם את כל מצות ה' מלמד ששקולה ציצית כנגד כל המצות והא דאמר בפ' מי שמתו (ברכות דף יח.) רבי חייא ורבי יונתן הוו שקלי ואזלי בבית הקברות הוי שדיא תכלת דרבי יונתן אמר ליה ר' חייא דלייה שלא יאמרו למחר באים אצלנו והיום מלעיגים אותנו ואף על גב דמתים נמי יש להם ציצית אומר ר"ת דמכל מקום שייך בהן ליעוג לפי שמראין עצמן כמצווין במצות והן אינן מצווין ואינו דומה מצווה ועושה למי שאין מצווה ועושה ומה שמסירים בזמן הזה מציציות של מתים סומכין אהא דתניא במסכת שמחות (פי"ב) אבא שאול בן בטנית צוה לבניו *קברוהו תחת מרגלותיו של אבא והתירו תכלת מפליוני ובכמה דברים אנו סומכין על ספרים חיצונים ומניחין גמרא שלנו דבפרק בתרא דמגילה (דף לא:) אמרי' ר"ח אב שחל להיות בשבת מפטירין חדשיכם ומועדיכם דהיינו חזון ישעיה* ואנו מפטירין השמים כסאי וכן הוא בפסיקתא ובפר' ויחל אנו קורין בתענית שלנו אע"ג דתנן במגילה (גם זה שם) שקורין בתענית בקללות וברכות ואנו סומכין על מס' סופרים (פי"ז ה"ז)* :

האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין · מכאן אין להוכיח דעירוי ככלי שני מדלא אשמעינן רבותא שלא יערה (ב) על הקערה שהתבלין בתוכה דאדרבה דוק מסיפא איפכא דקתני אבל נותן הוא לתוך הקערה ולא קתני אבל מערה על הקערה שיש בה תבלין ונראה דאפילו שמואל דאית ליה תתאה גבר ותניא בכילד צולין (לקמן דף עו.) כוותיה אפ"ה מבשל העירוי כדי קליפה דאמר התם תניא כוותיה דשמואל חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח ואם עירו רותחין על התרנגולת צריך קליפה וכלי שנשתמשו בכלי ראשון לא יוכל להגעילו ע"י עירוי דאין מבשל אלא כדי קליפה והוא בלע יותר מכדי קליפה והא דאמרינן בפרק כירה (שבת דף מב:) דשרי חם לתוך צונן יש לומר כיון שאינו מבשל אלא כדי קליפה הואיל והצונן של מטה מים שהוא דבר המתערב אינו יכול להתבשל מחמת צינות המים אבל דבר שאינו מתערב לא ובשילהי ע"ז (דף עו.) אמר *מר עוקבא זבן יורה מנכרי ואהדר ליה גדנפא וכו' ומסיק כבולעו כך פולטו מה בולעו בניצוצות אף פולטו בניצוצות ואי עירוי ככלי ראשון הוא מאי איריא משום דבלע בליעה גמורה פליט בניצוצות דהיינו עירוי אלא ודאי לא בשיל אלא כדי קליפה והא דתנן בפרק חבית (שבת דף קמה:) כל שלא בא בחמין לפני השבת מדיחין אותו בחמין בשבת וכו' צריך לאוקמא בכלי שני דבכלי ראשון אפילו הדחה אסורה וקשה דקתני דוקא מדיחין אבל שורין לא והכא גבי תבלין קתני אבל נותן לתוך הקערה או לתוך התמחוי דהיינו אפילו שורין ואומר ר"י דהתם מיירי במידי דבר בישול וכששורין אותו אפילו בכלי שני מיחזי כמבשל אבל תבלין עשויין למתק הקדירה ולא מיחזי כמבשל ובירושלמי בפרק כירה בעי מהו ליתן תבלין מלמטה ולערות עליהן מלמעלה ר' יונה אומר אסור דעירוי ככלי ראשון הוא חיליה דר' יונה מן הדא וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר א' שבישל בו וא' שעירה לתוכו רותח ודחי ר' אסי תמן כלי חרס בולע תבלין אינו מבשל התיב ר' אסי בר בון והתניא אף בכלי נחשת כך אית לך למימר כלי נחשת בלע בתמיה: **רבא** מחו ליה קידרא בחסיסי · פ"ה קימחא דאבישונא וקשה דהא לעיל (דף לט:) אסרינן וליכא מאן דפליג ונראה לר"י כדפירש בערוך בחסיסי קמח של עדשים דאין דרכו לבא לידי חימוץ כל כך :

לא

קעא א מיי' פ"י מהלכות כלאים הלכה כו טור ש"ע יו"ד סימן שא סעיף ח :

[וביומא סט.]

ע"ז סה: נדה סא:

קעא ב מיי' פ"ה מהל' חמץ הלכה ט טוש"ע או"ח סימן תסו סעיף א :

קעב ג מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה ו טור ש"ע או"ח סימן שיח סעיף ט :

קעג ד ה מיי' פרק ה מהלכות מצה הלכה ה טוש"ע או"ח סימן תסג סעיף ג :

שבת מב:

קעד ו מיי' פ"ח מהל' ק"פ הלכה ז סמג לאוין שנ :

קעה ז שם הלכה ח :

קעו ח ט מיי' פ"ה מהלכות מצה הל' יט טוש"ע או"ח סימן תסד :

[נ"ל קברו אותי]

[עי' תוס' מגילה לא: ד"ה ר"ח אב וכו' וקל"ע ועי' תרומת הדשן סי' יט]

[ועי' תוס' ברכות יח. ד"ה למחר ובב"ב עד. ד"ה פסקי ובע"ז סה: ד"ה אבל ובנדה סא: ד"ה אבל]

נושא
ספינה מלאה חטים שטבעה במים
מה עושים זה החטה

מבנה △ ▽
ג' גישות שונות של רבא
בנושא הנ"ל

נושא
חומץ כמונע
לחימוץ

מבנה
(א) (ב) ב' לשונות ברבא

נושא
חשש חימוץ בנתינת
קמח לתוך חרוסת
וחרדל

נושא/מבנה
△ ב' דעות
אמוראים מהי
שיטת חכ' לגבי
נתינת קמח
לתוך חרוסת (יש בו חומץ):
א) לפי ר' כהנא - חכ' יחמירו
ב) לפי ר' הונא בריה דר' יהודה - חכ' יקלו גם בזה

[עי' תוספות חולין לה. סד"ה ונמצא]

[עמ"ש תוס' ב"ב לג: ד"ה מאן]

[נ"ל דתניא]

[שבת יג. ב"מ נג. ע"ז יז. נח: נט.]

[גי' הערוך למרדקי]

[עי' תוספות לקמן מא. ד"ה אין מבשלין]

נ"ל רב עקביא

◆◆◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' בר ליואי לרבא בגד שאבד וכו' לא יעשנו מרדעת לחמור כצ"ל :
(ב) תוס' ד"ה אילפס וכו' שלא יערה בקערה כצ"ל ותיבת על נמחק :

רבינו חננאל

היתה משמרת אותם לשם מצה מתחלה : **ההיא** ארבא דטבעא בחישתא. כלומר טבעא ספינה בנהר התיר רבא למכור החטים שבספינה לנכרים ומותבינן ליה [מהא דתניא] הבגד שאבד בו כלאים הרי זה לא ימכרנו לנכרי חיישי' שמא יחזור הנכרי וימכרם לישראל אחר ולא יעשנו מרדעת לחמור אבל עושין אותו תכריכין למת הדר ביה רבא ושרנהו לזבונינהו קבא קבא לישראל כי היכי דניכלו קמי פסחא : ת"ר אין מוללין את הקדרה בפסח. פי' מלילות הקמח בקדרה והרוצה שימלול נותן הקמח ואח"כ החומץ ויש אומרים נותן החומץ ואח"כ נותן הקמח ואוקימ' יש אומרים ר' יהודה הוא דתאני בענין נתינת תבלין בשבת ר' יהודה אומר לכל הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר כלומר החומץ והציר מבשל ומדלענין שבת מבשל ואסור לענין חמץ בפסח שרי דקדים ומבשיל ליה ולא אתי לידי חימוצא ונקמה מאן יש אומרים ר' יוסי דאמר שורן בחומץ וחומץ צומתן ודחי' אימור דאמר ר' יוסי בחומץ לבדו שצומת אבל על ידי תערובת מים וחומץ מי קאמר עולא אמר בין החומץ מקודם בין אחרי כן הכל אסור למלול משום הרחק איסור כמו שאמר לנזיר התרחק מן הכרם שלא תאכל מן הענבים ר' אבא מיחי ליה בחסיסי כעין ,ותיקא ולא מיחה על רב פפי דשרי לדבי ריש גלותא אלא משום דעבדי דלא מעלי ועבדי איסורא : **אין** נותנין קמח לתוך החרוסת ולא לתוך החרדל ואם נתן לתוך החרדל יאכל מיד ור"מ אוסר אבל לתוך חרוסת דברי הכל ישרף מיד . תניא נמי הכי אין נותנין קמח לתוך חרוסת ואם נתן ישרף מיד לתוך החרדל ר' מאיר אומר ישרף מיד וחכמים אומרים יאכל מיד ואמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כחכמים : **אין** מבשלין הפסח במשקין